

HARALD ZIMMERMANN, *Papalitatea în Evul Mediu. O istorie a pontifilor romani din perspectiva istoriografiei*, Editura Polirom, Iași, 2004, 254 p.

Doctor în teologie protestantă și istorie, profesorul german, „cu obârșii transilvănene”, Harald Zimmermann, înzestrat cu o precizie științifică remarcabilă, a conceput o sinteză asupra papalității romane, așa cum a fost ea zugrăvită de diverși literați ai vremii proveniți din mediul curial. După cum singur mărturiseste, „îmboldul scrierii acestei cărți a fost dat de munca de editare a unei cronici papale din Evul Mediu târziu”.

Cercetând o serie de manuscrise cunoscute astăzi sub numele de *Liber pontificalis*, autorul prezintă acțiunile întreprinse de fiecare pontif în parte, fie în vederea protejării credinței în fața avalanșei doctrinelor fie în privința luptei pentru supremație cu Bizanțul sau cu tânărul Imperiu romano-german. Episcopii Romei nu au fost recunoscuți de la început drept instanțe supreme ale creștinătății, preeminența fostei capitale a Imperiului în interiorul Bisericii a fost obținută cu dificultate din cauza „tradiționalei autonomii ecleziastice”, care se opunea în mod sporadic „centralismului papal”. Și pentru titulatura de *papă* a existat o concurență. *Catalogul papilor*, inserat la sfârșitul lucrării, începe cu Silvestru I (314–335), dar acestuia nu îi este asociată denumirea de *papă*. Această expresie era cunoscută și folosită pentru a-i desemna pe episcopi, însă nu era rezervată exclusiv episcopilor cetății întemeiate de Romulus și Remus. Se pare că Roma a fost aleasă ca *sedes apostolica* nu fiindcă Petru a fost prezent aici și cetatea a fost capitală imperială, ci pentru că în acele vremuri de dispute dogmatice, care izbucneau în Răsărit, aceasta părea de departe mai puțin contaminată de conflicte cu substrat cristologic.

În vâltoarea migrațiilor barbare, papa, devenit păstor al Romei asediate în repetate rânduri, era nevoit să caute un nou protector pentru că îndepărtatul Bizanț își amintea

cu întârziere că avea de îndeplinit o misiune, aceea de a apăra creștinătatea. Astfel debutează relațiile cu barbarii, când regatul franc devenit carolingian este solicitat să-l ajute pe papă în fața pericolului longobard, care urmărea să-și extindă stăpânirea în întreaga Peninsulă italică. Regele francilor devine protector al creștinilor cu titlul de *Patricius Romanorum*, după ce papa Ștefan al II-lea (752–757) primește teritoriile recuperate de la longobarzi, așa-numita *donatio Pepini*, prin care se fondează statul papal. Încoronarea lui Carol în basilica Sfântului Petru, la 25 decembrie 800 a însemnat, de fapt, pierderea supremației papale în fața unui *Imperator Romanorum* renăscut în Apus. Bizanțul, revoltat de cedarea demnității imperiale unor barbari, nu se va putea implica direct în soluționarea acestei *translatio imperii* considerată nelegitimă, dar nu-l va recunoaște în primă fază pe noul împărat. Abia în timpul papei Grigore al VII-lea (1073–1085), când lupta pentru investitură se amplifică, începe să fie contestată imixtiunea imperială în alegerea episcopului Romei sau în disputele de natură teologică. Papalitatea își va diminua prestigiul și în timpul șederii sale la Avignon, dar mai ales din cauza alegerii simultane a doi sau chiar trei papi, fiecare fiind susținuți de o facțiune: familiile romane, împăratul și acoliții săi.

Capitolul intitulat *Marea schismă* părea să ascundă noi lămuriri referitoare la sciziunea Bisericii din 1054, dar acestui eveniment nu i s-a acordat o prea mare atenție din partea celor care au scris istoria pontifilor romani, așa cum nici anul 476 nu a avut un ecou prea mare. Se aduc precizări, într-adevăr, spre lauda vreunui papă, despre încercările de unificare a creștinilor, care s-au soldat în final cu eșec datorat bineînțeleș grecilor. *Marea schismă* era denumirea folosită pentru perioada în care papa revine la

Roma, dar se continuă lupta pentru scaunul petrin, fiind îmbrăcați în haina pontificală mai mulți cardinali odată.

Cercetând cu acribie izvoarele, Harald Zimmermann a creionat un remarcabil „autoportret” al papalității și a meritat să fie tradus în limba română, deși după 23 de ani de

la apariție. Nu a modificat opiniile scriitorilor din mediul curial, ci a dat o notă de realitate, excluzând exagerările vreunui în privința hărniciei pontifilor romani.

ALEXANDRA POPESCU